

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van een
bureau-onderzoek en boringen aan de
Schanstraat te Valthe, gemeente
Borger-Odoorn (Dr.)**

G.J. de Roller

ARC-Rapporten 2005-30

Groningen
13 april 2005
ISSN 1574-6887

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Aanleiding voor het archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) aan de Schansstraat te Valthe zijn de plannen voor woningbouw op deze locatie. De omgeving van Valthe heeft een hoge archeologische verwachting en daarom was, conform het Verdrag van Malta, een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Sincera de Straat voert een milieukundig onderzoek uit dat gecombineerd wordt met een IVO en heeft aan Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) de opdracht gegeven het IVO uit te voeren. Dit onderzoek bestond uit een bureauonderzoek, dat is uitgevoerd tussen 30 maart en 1 april 2005, en een booronderzoek dat plaatsvond op 4 april 2005. Namens Sincera de Straat was hierbij dhr. T. Drint aanwezig en namens ARC bv drs. ing. G.J. de Roller.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van Valthe aan de Schansstraat (afb. 1 en 2). Aan de westzijde wordt het onderzoeksterrein begrensd door de Leemkuilenweg, aan de noordzijde loopt de Veenstraat.

1.3 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2005/68
Provincie	Drenthe
Gemeente	Borger-Odoorn
Plaats	Valthe
Toponiem	Schansstraat
Kaartblad	17F
Coördinaten	256.556/540.900
Periode	n.v.t.
Type object	n.v.t.
Type bodem	zandgrond
Geomorfologie	keileemrug

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft tot doel om de bodemopbouw te beschrijven en te bepalen in hoeverre deze intact is. Daarnaast wordt nagegaan of er in de bodem archeologische resten te verwachten zijn en zo ja, wat de aard, herkomst en datering van deze resten is.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken zijn op het onderzoeksterrein van ca. 0,3 ha in totaal zes boringen gezet (afb. 3). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De raai-afstand bedroeg circa 15 m en de onderlinge boorafstand bedroeg circa 30 m. Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies zijn beschreven en opgemeten. Tevens is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

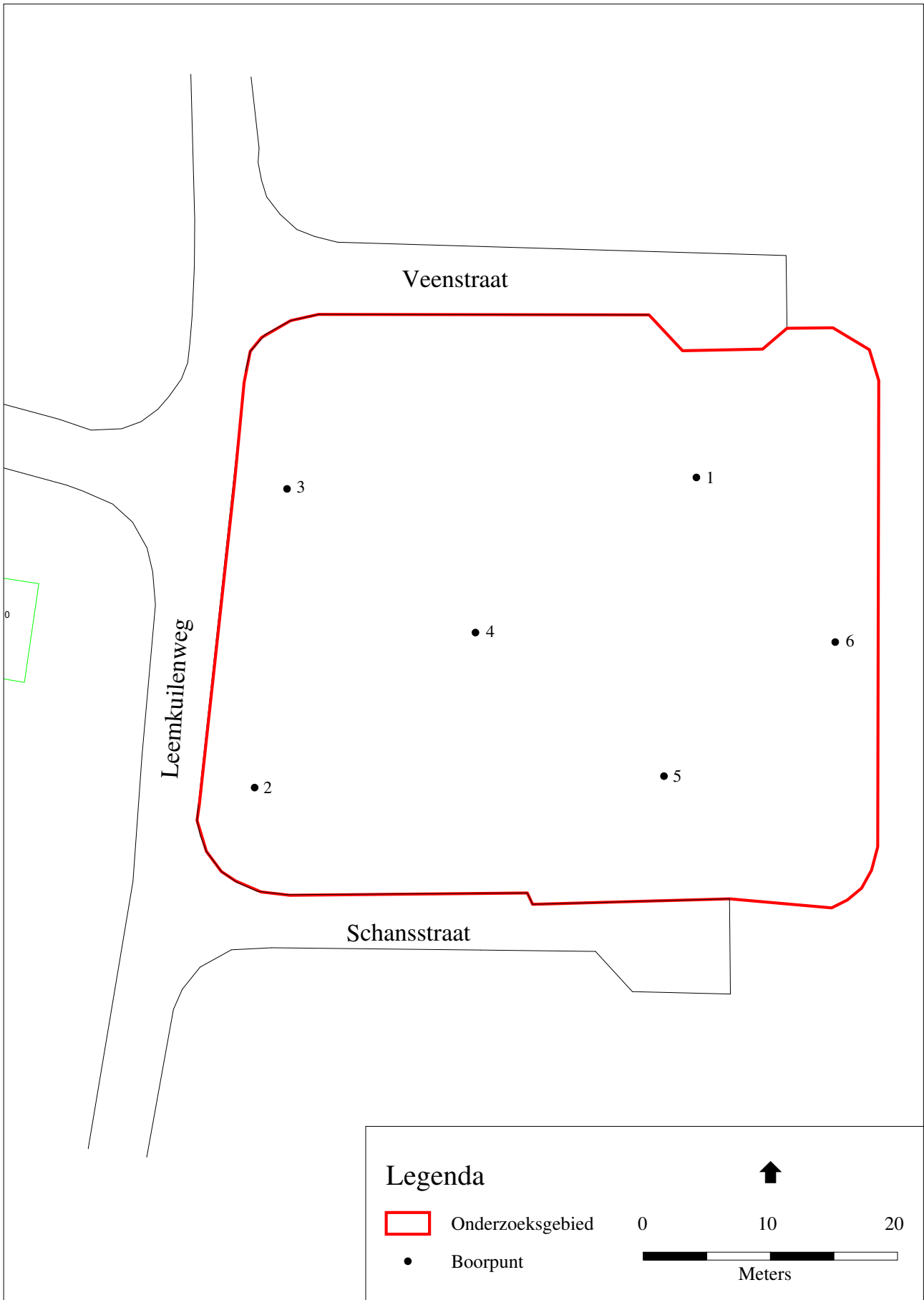
Het terrein was in gebruik als plantsoen en wordt nu gebruikt als bouwterrein. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd. Doordat het terrein als grasveld (plantsoen) en als bouwterrein (depot voor materiaal, keten en grond) in gebruik is was de vondstzichtbaarheid nihil.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geo-archeologische context

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie), de gegevens in Archis (archeologische database van Nederland), de geomorfologische kaart 1:50.000, blad 17 en 18, de historische kaarten (Geudeke et al. 1990) en de paleogeografische kaart van Drenthe (Spek 2004).

De IKAW is voor het onderzoeksgebied niet gekarteerd omdat het in de bebouwde kom ligt. Echter, de omgeving van Valthe heeft een hoge trefkans. In de

Afbeelding 3 Ligging van de boorpunten. Kaart: A. Wieringa.

directe omgeving, met name ten noordwesten en zuidwesten van het onderzoeksgebied, liggen volgens de archeologische monumentenkaart terreinen van archeologische betekenis.

In Archis zijn vele vondsten uit de omgeving van Valthe opgenomen.

- Nabij de Valtherschans (nr. 58) is een fragment van een hamerbijl van het type Baexem gevonden, die uit de Late Bronstijd¹ tot Midden-IJzertijd dateert.
- Iets ten westen van Valthe is een soortgelijke bijl gevonden (nr. 59).
- Ten oosten, in het veen, zijn op twee locaties hamerbijlen van het type Muntendam gevonden (nrs. 74 en 76) met eenzelfde datering als de eerder genoemde bijlen.
- Op de Oosteresch te Valthe is een bronzen hielbijl gevonden die dateert uit de Bronstijd (nr. 378).
- Ten zuidwesten van Valthe zijn op het 'Nieuwe Land' verschillende vondsten gedaan van mesolithisch- en neolithische vuursteen artefacten (nrs. 395 en 396).
- Op de Linderesch, een terrein van archeologische betekenis, zijn mogelijk nog grafheuvelzolen aanwezig. Deze archeologische resten zijn nooit onderzocht (nr. 9654).
- In de Kamperven, ook een terrein van archeologische betekenis, ligt een celtic field met bewoningssporen uit Mesolithicum, Neolithicum en IJzertijd (nr. 9589).
- In het centrum van het oude Valthe, een terrein van hoge archeologische waarde dat ten westen van de nieuwbouw van Valthe ligt, zijn mogelijk nog oude bewoningssporen van dit esdorp aanwezig.
- Op de Oosteresch liggen twee hunebedden. Dit terrein heeft een zeer hoge archeologische waarde (nr. 4116).

De geomorfologische kaart en de paleogeografische kaart geven aan dat het onderzoeksterrein op de oostelijke helling van de Hondsrug ligt. De bodemkaart geeft voor dit gebied een keileem verweringsgrond aan.

Op de kadastrale minuut uit circa 1832 is het gebied ontgonnen en zijn er langgerekte smalle percelen aanwezig die loodrecht op de Hondsrug georiënteerd zijn. In de Grote Historische Atlas van Nederland (1850–1855) staan ze aangegeven als 'Oude Landen'. Deze kaart geeft, in tegenstelling tot waarneming 58 (zie boven), aan dat de Valther Schans hier, in het verlengde van de Valtherdijk ligt. Dit is net ten zuidwesten van het onderzoeksgebied.

Op grond van het bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat Valthe rijk is aan archeologische resten. Er is dan ook een goede kans dat zich in het onderzoeksgebied archeologische resten bevinden. Een booronderzoek kan uitsluitsel geven of de bodemopbouw hier recentelijk is verstoord en of er een kans is dat zich hier nog resten uit het verleden bevinden.

2.2 Bodemopbouw

Uit de boringen volgt dat de bodem van het onderzoeksgebied van onder naar boven uit roodbruine keileem bestaat dat overgaat in matig grof zand (bijlage 1). Op

¹Genoemde periodes zijn conform Brandt et al. (1992).

dit zand ligt weer een dunne laag keileem. Hierop ligt sterk zandige leem, een verweringslaag van de keileem. Deze verweringslaag wordt afgedekt door het zand van de bouwvoor. Er bevinden zich puinresten, metselzand en grind in deze top-laag.

Het onderzoeksterrein betreft een plantsoen in een bestaande woonwijk. De bovengrond van het plantsoen is bij de aanleg van de woonwijk dusdanig geroerd dat eventuele archeologische resten niet meer *in situ* aanwezig zullen zijn.

Tijdens het archeologische onderzoek zijn in de boorkernen geen archeologische indicatoren aangetroffen. Ook tijdens de oppervlaktekartering zijn geen archeologische vondsten gedaan. Dit kan het gevolg zijn van de slechte vondstzichtbaarheid.

3 Conclusie en aanbeveling

Doordat de bovengrond van het onderzoeksterrein bij de eerste bebouwing van de omgeving geroerd is en de keileem vrijwel aan de oppervlakte ligt, zijn er, ondanks de rijke vondsten in de omgeving, geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische resten. Vanuit archeologisch oogpunt zijn er derhalve geen belemmeringen voor de bebouwing van dit terrein. Mocht men desondanks onverhoopt toch nog op archeologische resten stuiten, dan dient de provinciaal archeoloog van Drenthe² hier terstond van in kennis gesteld te worden.

Literatuur

- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 2 Noord-Nederland 1851–1855*. Groningen.
- Spek, T., 2004. *Het Drentse esdorpenlandschap. Een historisch geografische studie*. Utrecht.

²Dr. W.A.B. van der Sanden, Erfgoedhuis Assen, tel: 0592-365555 (alg).

Bijlage 1 Boorstaten

De diepte is in centimeters beneden maaiveld.

De afkortingen die in de tabel gebruikt worden:

Zs1	zand, zwak siltig	Lz1	leem, zwak zandig	Lz3	leem, sterk zandig
h2	matig humeus	h3	sterk humeus		

boring 1

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	h3	scherp	bruingrijs	bouwvoor, geroerd, puinspikkels
80	Lz3		scherp	grijs	
120	Lz1		scherp	roodgrijs	keileem
150	Zs1		scherp	lichtgrijsrood	
200	Lz1			bruinrood	keileem

boring 2

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	h2	geleidelijk	bruingrijs	bouwvoor, witte vlekken, poetslap, puinspikkels, geroerd, kalkloos
60	Zs1		scherp	grijs	kalkrijk
100	Lz1		geleidelijk	geelbruin	kalkloos, veel grind, keileem
140	Zs1		scherp	grijsroodbruin	
200	Lz1			bruin	keileem

boring 3

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	h2	scherp	zwart	bouwvoor, geroerd
95	Zs1		scherp	geel	grind, piepschuim, geroerd
140	Zs1		scherp	blauwgrijs	metselzand, fragmenten moderne tegeltjes, geroerd
160	Zs1		geleidelijk	geel	C-horizont
190	Zs1		scherp	bruinrood	roest
200	Lz1			bruinrood	keileem

boring 4

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
30	Zs1	h2	scherp	grijsbruin	bouwvoor
60	Lz3		scherp	roodbruin	
100	Lz1			roodbruin	keileem

boring 5

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
40	Zs1	h3	scherp	grijsbruin	bouwvoor
100	Lz1			roodbruin	keileem

boring 6

<i>diepte</i>	<i>lithologie</i>	<i>extra</i>	<i>grens</i>	<i>kleur</i>	<i>opmerkingen</i>
50	Zs1	h2	geleidelijk	grijsbruin	bouwvoor, gevlekt met geel zand, grind, geroerd
70	Zs1		scherp	bruingeel	iets leem
100	Lz1			roodbruin	keileem